

для нього поетичній манері характеризує японський танець, акцентуючи його відмінність від європейського: «Японці танцюють раменами і руками. Наші очі звикли шукати у танку плястики, а діставали замість неї майстерно інтерпретовану казку» [1, с. 75].

Таким чином, аналіз подорожніх нарисів збірки «З японського дому» дозволяє зробити висновки про еkleктичний стиль есеїстики С. Левинського, яка поєднує характерні ознаки поетичної прози, виразний гумористичний модус і точність наукового викладу. Тревелогі автора самотньо візуалізують такі аспекти японської культури, як традиційний одяг, кухня, музика, танець, міжособистісна взаємодія, а також особливості міжкультурного спілкування.

Література:

1. Левинський С. З японського дому. Львів: Видавнича спілка «Діло». 1932. 158 с.

УДК 930.1(477)+008.378.4.091(477.87-25)Гурницький
DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-90>

Ганус С. О.

ORCID: 0000-0002-4840-953X

*старший викладач кафедри модерної історії України
та зарубіжних країн*

*Ужгородський національний університет
м. Ужгород, Україна*

БІОГРАФІЧНА ПАРТИТУРА КАЗИМИРА ГУРНИЦЬКОГО ПРО АГАТАНГЕЛА КРИМСЬКОГО НА ЕТАПІ ЗАДУМУ: ВИМІРИ З ПОЗИЦІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ ТА СОЦІОЛОГІЇ НАУКИ

Ключові слова: українське сходознавство, Агатангел Кримський, Казимир Гурницький, історіографічний аналіз, соціологія науки.

Казимир Гурницький, як автор першого системного дослідження біографії Агатангела Кримського і сам не мав гадки, наскільки далеко розповсюдиться його заслужена слава. За даними глобального бібліометричного ресурсу *WorldCat* воно перебуває у фондах 35 бібліотек світу, серед яких – Національна б-ка Франції, Британська б-ка, Публічна бібліотечна система Нью-Йорка, Бібліотека конгресу США, університетські б-ки країн Європи та Америки (Кембрідж, Лейден, Гарвард,

Прінстон тощо) [10]. Відзначимо коректність бібліографічних описів. У каталозі *ORBIS* б-ки Єльського у-ту видання зазначене серед українських біографій, не дивлячись на те, що редакція східної літ-ри вид-ва «Наука» віднесла його до серії «*Русские путешественники и востоковеды*» [9]. Посилання на цю книжку виявлені нами у новітніх дослідженнях Р. М. Валєєва [1], А. Авербуха [8], А. Книша [11] та інших буквально останніх років. Ми можемо сміливо стверджувати, що дослідження К. Гурницького не втратило значення й понині, хоча побачило читача понад 50 років тому в умовах радянських соціокультурних реалій, котрі не могли не залишити на ньому свого відбитку.

Саме тому є цікавим, по яких причинах це має місце. Крім пояснення за замовчуванням про належний рівень науковості дослідження та додержання його автором критеріїв академічної культури ми маємо намір застосувати глибші пояснення, зокрема, історіографічний і соціологічний виміри. Володіючи достатньою інформацією з цього приводу, ми мусимо зазначити також про намір використати елементи пост-модерністської методології. Це виправдано наступним. Сам К. Гурницький, крім іншого, став відомим українським поетом, естетичною пристрастю котрого стали орієнталістична тематика і стилістика його поезій. Переплетення у його творчій біографії історії та літератури склалося природно як життєва даність. До речі, красне письменство зайняло вагомe місце і в житті самого А. Кримського. Ми особисто були знайомі з К. Гурницьким як з викладачем. Також мали місце наші спеціальні зустрічі незадовго до його кончини, на котрих потрібна інформація одержувалася з перших рук.

Сам вибір теми канд. дисертації К. Гурницького, підказаної науковим керівником проф. І. Гранчаком, був обумовлений суспільними контекстами. Кримський був реабілітований ще у 1960 р. Вже мали місце перші згадки про нього в узагальнюючих роботах акад. І. Ю. Крачковського з історії російської арабістики у 1950 р. [5]; М. О. Смірнова з історії вивчення ісламу [7] та у III томі «Очерков истории исторической науки в СССР» [6]. Примітно, що акад. І. Ю. Крачковський писав про репресованого Кримського ще в умовах розгулу «ждановщини». Але ж вони перебували у дружбі і регулярній комунікації. Тобто, це була десь данина пам'яті другові і колезі-однодумцю, що міг собі дозволити обласканий владою найтитолованіший академік-арабіст, дійсний член чисельних іноземних академій та наукових товариств.

Протягом 1960-х рр., як пише Гурницький, про спадщину Кримського говорили вже частіше і голосніше. Але все опубліковане до кінця 1960-х – «це лише зернятка думок, розсипані, крім того, переважно в дослідженнях, що безпосередньо не стосуються вченого» [3, с. 7]. Це абсолютно відповідало дійсності. Тому К. Гурницький з повним правом міг

написати про себе, що «ним вперше комплексно досліджено» тощо. Але йому цей синдром, властивий багатьом представникам сучасної академічної молоді, якраз не був притаманним.

І ще один момент, котрий свідчить про те, що ужгородський історик здійснював свідомий вибір зрілої людини (у 1964 р. йому вже було 40 років). Цілком можливим і навіть доречним з практичного погляду було би зорієнтування на «смажену» «актуальну» тему про успіхи «соціалістичного будівництва» в регіоні, або про «комуністичне виховання» радянської молоді. Як варіант, адже Гурницький викладав предмети зі сфери всесвітньої історії, можна було би узяти щось на кшталт розквіту соціалістичної співдружності, або тих самих успіхів «побудови соціалізму» в котрійсь із країн, що до неї входили. У зазначені часи не один український історик, у т.ч. і в Ужгородському держ. ун-ті, щоби не ускладнювати собі життя, йшов саме цим торованим, безпрограшним і легким шляхом. У таких ось проявах, під партійним керівництвом, радянська історична наука перестала бути наукою, так і не здійснивши серйозних спроб стати нею [4, с. 187].

Піти цим шляхом міг і К. Гурницький, без проблем захиститися і далі продовжувати займатися викладанням та улюбленою поетичною творчістю. Тим паче, що він був ветераном війни, мав бойові нагороди і в цій іпостасі, зрозуміло, користувався б преференціями. Але у відповідь на таке припущення, котре ми висловили у бесіді з нашим героєм, він з іронічною посмішкою відповів: «А навіщо мені це було треба?» Не цураючись земної слави, тим не менше Гурницький був далекий від якоїсь кон'юнктури, тим більше такої дешевої. Наведемо дуже точне концептуальне зазначення про незвідимий характер цінності, котра, за Д. фон Гільдебрандом, є данністю, що подається у первісній інтуїції, безвідносно до чогось іншого. Цінність є тим самим, що і суть, існування, істина, знання [2, с. 91]. Наш герой прагнув залишитися науковцем, мав на цей рахунок тверді особистісні принципи і ціннісні орієнтири, котрі дали змогу уникнути оманливої спокуси легко досягнути важливого соціального цілепокладання.

Отже, оглянувши дуже скромну історіографію біографічної теми, К. Гурницький дійшов висновку, що роботи непочатий край і йому доведеться самостійно реконструювати віхи життєвого шляху А. Кримського, аналізувати його сходознавчу спадщину не маючи жодних готових рецептів. І, врешті, виробляти концептуальні оцінки з врахуванням усіх «особливостей» дослідницького процесу та можливого опублікування його результатів. Зі зважанням на те, що А. Кримський був репресований, лише нещодавно реабілітований і у трактуваннях його поглядів цілком можливим було «впасти в ересь» і зазнати шкоди з боку партійно-ідеологічної інквізиції.

Самого Гурницького в університеті серед інших навчали блискучі викладачі і дослідники з «дореволюційним стажем» з місцевої інтелігенції – Федір Потушняк, Микола Лелекач та інші, над котрими довліла підозра таких, котрі ще не відчули у повній мірі істинності марксистсько-ленінського вчення і не позбавилися впливу буржуазної історіографії. Процвітало доносительство і практика «анонімок». Але К. Гурницький з ентузіазмом узявся за бібліографічний та архівний пошук. Благо, завжди можна було узяти у вільний від викладання час відраджень. Або скористатися можливостями перебування на архівно-музейній практиці у Москві та Ленінграді, котра тривала два літніх місяці.

Фінальним абзацом наголосимо на показовому формулюванні Гурницьким мети його наукових студій: «...Розкрити в історіографічному плані місце історичної спадщини Кримського у **вітчизняній науці**, визначити значення його праць **для сучасності**». Надважливо, що під «вітчизняною наукою» він мав на увазі не радянську науку. Про російську історіографію він завжди веде мову, як про зовнішню по відношенню до української, котру й назвав «вітчизняною», адже вивчаючи віхи життя та творчості Кримського він, у свою чергу, добре знав і розумів їхні смисли і цілі. Напевно, пощастило Гурницькому встигнути захиститися і видати два варіанти біографії Кримського, бо у 1973 р. стартував лиховісний період «маланчуківщини» і з такими показовими формулюваннями про «вітчизняні» контексти, котрі перебували у протиріччі з концепцією єдиного радянського народу, можна би було заробити звинувачення в «націоналістичному ухилі».

Література:

1. Валеев Р. М. Эпистолярное наследие отечественных востоковедов: неопубликованная переписка А. Е. Крымского и В. Ф. Минорского (1904–1925 гг.). В: Уч. записки Казанского ун-та. Серия Гуманитарные науки. 2018. Т. 160. Кн. 6. С. 1341–1353.
2. Гильдебранд Д. фон. Етика / Серія «Антологія персоналістичної думки». Львів: Вид-во Українського католицького ун-ту, 2002. 445 с.
3. Гурницький К. І. Кримський як історик. Київ: Наук. думка, 1971. 182, [2] с.
4. Иллерицкая Н. В. Становление советской историографической традиции: наука, не обретшая лица // Советская историография. Под общ. ред. акад. Ю.Н. Афанасьева. Москва: Рос. гос. гуманитарный ун-т, 1996. С. 162–187.
5. Крачковский И. Ю. Очерки по истории русской арабистики. Москва-Ленинград: Изд-во АН СССР, 1950. С. 168–172.

6. Очерки истории исторической науки в СССР. В 5 т. Т. 3 / под ред.: М. В. Нечкиной (гл. ред.) и др. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. 830 с. С. 540–541.

7. Смирнов Н. А. Очерки истории изучения ислама в СССР. Москва: Изд-во АН СССР, 1954. С. 95–97.

8. Averbuch A. Orientalism and homoerotic desire in the poetry of a ukrainian modernist: AhatanheL Kryms'kyi in Lebanon. In: The Slavic and East European Journal. Vol. 62, No. 2 (SUMMER 2018), Pp. 318–338. URL: <https://www.jstor.org/stable/45408479/>.

9. Gurnitskiĭ, K. I. (Kazimir Ivanovich). Agafangel Efimovich Krymskiĭ. Moskva : Nauka, Glavnaia redaktsiia vostochnoi lit-ry, 1980. 190 p. URL: https://orbis.library.yale.edu/vwebv/search?searchCode=GKEY%5E*&recCount=50&searchType=1&searchArg=ocm17803801

10. Gurnitskiĭ, K. I. (Kazimir Ivanovich). Agafangel Efimovich Krymskiĭ. URL: <http://www.worldcat.org/title/560586535>.

11. Knysh A. Between Europe and Asia: Arabic and Islamic Studies in Imperial Russia. In: Ways of Knowing Muslim Cultures and Societies. Studies in Honour of Gudrun Krämer. Ed. By BettinaGräf and etc. Leiden-Boston: Brill, 2018. Pp. 3–26.

УДК 94 (477:092+597) «1930/1987»

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-283-1-91>

Каковкіна О. М.

ORCID: 0000-0002-6254-1545

*кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

ДЖЕРЕЛА ДО БІОГРАФІЇ МАЙЇ КАШЕЛЬ З НЕВЕЛИКОЇ АРХІВНОЇ ТЕКИ

Ключові слова: Майя Кашель, Дніпропетровськ, В'єтнам, історія, листування.

Одна з яскравих «в'єтнамських сторінок» в історії Дніпропетровська/Дніпра пов'язана з Майею Дмитрівною Кашель (1930–1987), членкинею Спілки письменників УРСР, лауреатом літературної премії ім. М. Рильського. Вона стала відомою в Україні та В'єтнамі у першу чергу як перекладачка творів в'єтнамських поетів і письменників на українську мову, популяризатор культури в'єтнамського народу, яка,